

**Президенту України
Ющенко Віктору Андрійовичу**

Головашкіна Валерія Анатолійовича

Адреса: Данилівський дослідний лісгосп,
гурт., км. 4, смт. П'ятихатки,
м. Харків, 61108

З В Е Р Н Е Н Н Я
щодо неприпустимості знищення природних степових ландшафтів
України

Вельмишановний Вікторе Андрійовичу!

Я, громадянин України, Головашкін Валерій Анатолійович, звертаюсь до Вас із проханням про допомогу і нагальне втручання, оскільки одній із природно-кліматичних зон України – **Степу** сьогодні реально загрожує майже цілковите знищення природних ландшафтів внаслідок непередуманих дій Держкомлісгоспу України.

Моє звернення викликано ще й тим, що 11.06.2009 р. в мережі **Internet** було опубліковано **“Звернення учасників громадської кампанії «Збережемо українські степи!» до лісководів України”** [1], де серед наболілих проблем, зазначалося й те, що після виходу Указу Президента від 04.11.08 р. № 995/2008 *“Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень”* вибір ділянок під заліснення здійснюється *“без фахової оцінки та врахування законодавчих обмежень”*. *“Заявлені «науково обґрунтовані показники лісистості» не враховують природну зональність України, зокрема існування степової зони, а також наявність дійсно придатних для лісорозведення і ще не заліснених земель...Існує безліч прикладів того, наскільки неефективним є лісорозведення на пісках,*

крейдянних виходах і сухих степових схилах. Деякі землі, виділені для створення лісових насаджень ще десятки років тому, досі не вдається засадити лісами через непридатні для цього кліматичні умови. Кошти на заліснення знову і знову марно виділяються щороку. В час економічної та фінансової кризи в Україні, така діяльність є неприпустимим та економічно необґрунтованим кроком”.

Далі вказується: “Проте, в жодній з названих вище проблем ми не знаходимо розуміння з боку керівництва **Державного комітету лісового господарства України** і навіть окремих лісогосподарських підприємств. Це стосується і недоцільності та протизаконності заліснення природних степових ділянок і питань розвитку мережі природно-заповідного фонду. Відмітимо також, що Державний комітет лісового господарства та його територіальні підрозділи вкрай неохоче, а в деяких випадках (наприклад, у випадку Національного природного парку «Кінбурнська коса»), взагалі відмовляються погоджувати створення нових заповідних об’єктів.

Кількома роками раніше керівництво Державного комітету лісового господарства навіть офіційно назвало серед негативних тенденцій розвитку лісового господарства країни і «високий відсоток заповідності лісів», що є небаченою раніше **некваліфікованістю, дезорієнтацією в державних пріоритетах і ганьбою галузі**”.

Дивну позицію небажання створення НПП «Слобожанський» зараз активно продовжує відстоювати Гутянський лісгосп та Харківське обласне управління лісового та мисливського господарства всупереч державній політиці покращення показників заповідності України.

На сьогодні, частка заповідності у нашій державі становить показник 4,9 % від загальної площі країни, який достатньо віддалений від аналогічних європейських показників заповідності (12-15%). Тому, як дійсно зазначають природоохоронці, “без невеликих природно-заповідних територій місцевого значення, зокрема, залишків степових біотопів в Степу, нашій державі ніколи не досягти європейських показників”.

Згадане вище Звернення, тут зауважу, не до керівників Держкомлісгоспу України, а вже до **українських лісоводів** свідчить про нерозуміння вищим керівництвом лісової галузі ситуації, що зараз склалася у нашій державі навколо степового лісорозведення. Дійсний і належний заклик громадських організацій та науковців, що приєдналися до громадської кампанії на захист українських степів (*більшість учасників за освітою є ботаніками, зоологами, фахівцями із заповідної справи, журналістами*) у вигляді згаданого Звернення до професійної лісової спільноти усієї України має за мету єдине - посприяти призупиненню негативних процесів заліснення Держкомлісгоспом Степу, від яких може постраждати **“імідж України, як Європейської держави”**.

Мене, як лісівника-професіонала, автора 87 наукових праць з лісівництва, схвилювала поява вищезгаданого Указу не тільки в тому, що ця ініціатива вступає в конфлікт з розвитком мережі природо-заповідного фонду центрального і південно-східного регіонів України та загрожує саме залишкам степових біотопів. Але й тому, що, згідно з ч.1 даного Указу, Кабінету Міністрів України доручено забезпечити розробку і затвердження нового показника лісистості України (**20 %, авт., тут зауважу, що даний показник, на сьогодні, ще не має належного наукового обґрунтування !**) і план заходів по створенню нових лісів на землях запасу, деградованих та малопродуктивних землях. Ч.2. Указу доручає обласним адміністраціям виявити ці самі «*деградовані, малопродуктивні і інші*» землі, які на їхню власну думку доцільно заліснити і забезпечити їх надання під подальше заліснення.

Виконуючи згаданий вище Указ Президента, Держкомлісгосп України своїм наказом № 371 від 29.12.2008 р. затвердив, на підставі останніх наукових розробок Українського ордена “Знак Пошани” науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М.Висоцького [2] (авт., скорочено УкрНДІЛГА, м.Харків, вул. Пушкінська, 86, **Україна має знати своїх антигероїв !**) та за своєю

підставкою - погодженням Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, **показники регіональних нормативів оптимальної лісистості**, в яких вказана площа для кожної з областей України, яка має бути примусово заліснена. Із показників, затверджених Наказом Держкомлісгоспу, частка заліснених територій має зрости особливо для «степових» областей, де за нинішніх кліматичних умов у природному стані можливе існування **лише байрачних лісів**. Все це, разом із вказівкою виділяти під заліснення також і землі запасу, яка заявлена ще в Указі Президента, дає зрозуміти, що підхід до заліснення свідомо зводиться до суто формального – *«якомога швидше знайти в кожній степовій області названу кількість земель для заліснення»*.

Разом з тим, у цих нормативно-правових документах присутні суттєві неузгодження, які можуть призвести до знищення цінних для заповідання, а отже таких, що підпадають під дію іншого Указу Президента України («Про заходи із дальшого розвитку заповідної справи» (від 23.05.2005 р., № 838 / 2005), природних біотопів вже у найближчому майбутньому. У першу чергу йдеться про степові природні комплекси та розширення мережі природно-заповідного фонду як однієї із найважливіших пріоритетів довгострокової державної політики. **Отже маємо конфлікт двох указів Президента України у галузі охорони навколишнього природного середовища.**

Показники лісистості України щороку дедалі зменшуються. З наданого мені листа за № 03-638 від 24.03.2009 р. з Рахункової Палати України: *“Єдина достовірна інформація про фактичні площі лісів відсутня, що створює надзвичайно сприятливе середовище для маніпуляцій із землями лісового фонду, у тому числі і через прийняття суперечливих судових рішень”*.

Скорочення площі степових екосистем перевищило межу мінімальної території, що необхідна для самопоновлення та збереження генофонду усієї степової біоти. Екологічна структура сучасних решток степової екосистеми настільки підірвана, її площі настільки малі, що вона вже не може

здійснювати експансію на перелоги; натомість, до складу останніх степових острівців проникає адвентивна флора та фауна. Вражаючими є порушення на території відділень Українського степового «Хомутовський степ» та «Кам'яні могили», а також в Опукському заповіднику. Дирекції цих заповідників вирішили перетворити їх на рекреаційно-розважальні установи [3]. Шлях, викликаний жагою комерції, несумісний з охороною природи. Подібне сталося у випадку з Дунайським біосферним заповідником, при побудові через його заповідну зону (яку перед тим перетворили на господарську) судноплавного каналу.

Згідно листа Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 27.12.06 № 11604-к/28–11, всупереч Указу Президента України від 23.05.05 №838/2005, роботи по винесенню в натуру об'єктів ПЗФ в регіонах України навіть не починалися. [3].

Більшість типово-степових видів рослин та тварин втратили позиції домінант, перемістившись у ранг рідкісних та зникаючих [4, 5, 6].

Тому надзвичайно важливим, згідно Указу Президента України № 279/2009 від 30 квітня 2009 року є створення національного природного парку “Бузький Гард” у басейні Південного Бугу на території Миколаївської області, що мають важливе природоохоронне, наукове, історико-культурне, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення з підпорядкуванням його Міністерству охорони навколишнього природного середовища. Більше половини земель нового НПП – територія лісгоспів Миколаївської області.

Однак, за свідченнями О.Деркача [7], стаханівські методи посадки лісу у Миколаївській області вже дають неочікувані результати. “Всього за один місяць под «плугом» оказался могильник, датированный 4-5 веком до нашей эры. А теперь практически под угрозой исчезновения оказался редчайший вид - тюльпан Геснера (Шренка)”. Далі автор констатує: “Лесоразведение в степи нужно использовать как технологию реабилитации и восстановления земель, а не как технологию природного замещения ландшафта”.

Автор даних рядків пропрацював в УкрНДІЛГА з 1987 по 2008 рік. Насправді, ніяких нових наукових розробок щодо визначення регіональних показників оптимальної лісистості з 1987 року (**вже 22 роки**) в УкрНДІЛГА ніким не проводилося, тобто будь-яких підстав для затвердження даних показників наказом № 371 від 29.12.2008 р. у голови Держкомлісгоспу України Миколи Михайловича Тимошенка не було, та і не могло бути.

Якщо коротко, витоки або новітня передісторія даного питання була такою. Досягнути оптимальної лісистості нашої держави в УкрНДІЛГА планувалося [8, 9] за рахунок збільшення у нашій країні площі захисних насаджень. Проте вагоме зменшення частки експлуатаційних лісів, з 50 до 7 - 8 %, явна, м'яко кажучи, бездумність, що була висловлена кілька десятиріч тому. Саме її вже чергове покоління харківських науковців - "лісівників" з УкрНДІЛГА за "твердою" звичкою переписує із статті в статтю [10, 11]. Ерзац-копії або тиражування даними авторами окремих "навічно встановлених" показників, нібито, "оптимального" поділу лісів за цільовим призначенням протирічить будь-якому здоровому глузду, а звідси висновок – й інтересам лісової галузі і держави.

Тому, плануючи лісорозведення, не слід було Держкомлісгоспу України видавати в згаданому Наказі за досягнення сучасної лісової науки новітні "**регіональні показники оптимальної лісистості**", які були виконані архаїчними методами.

Ці показники, поміщені у Додатку до даного наказу Держкомлісгоспу, принаймі, точно скопійовані (***повністю дублюють вже опубліковані значно раніше***) для переважної більшості адміністративно-територіальних областей і вже один раз були затверджені "Председателем Гослесхоза СССР А.И.Зверевым, приказ № 183 от 17 сентября 1986 г." і випущені за наказом Міністерства лісового господарства Української РСР у 1987 році у якості "Нормативно-справочных материалов для таксации лесов Украины и Молдавии" [12]. Авторський колектив цієї розробки в УкрНДІЛГА, на той час, у 1987 році, по розділу "1.21. Лесохозяйственное и лесотаксационное

районирование” був зовсім інший (тобто відмінний від нинішніх керівників УкрНДІЛГА – Ткач В.П., Мешкова В.Л.): Пастернак П.С., Р.Г.Кисилевський, І.П.Федець, Л.О.Медведєв. Показники оптимальної лісистості визначені Л.О.Медведевим, В.Є.Лебедевим. Лісотаксаційне районування виконано А.З.Швиденко, А.А.Строчинським (УСГА).

Просто відбулася підставка директором УкрНДІЛГА В.П.Ткачем нинішнього керівника Держкомлісгоспу України - М.М.Тимошенка, який не є лісівником і не міг зорієнтуватися у цій складній лісівничій проблемі та “заново” підписав даний наказ про вже затверджене значно раніше.

Якщо виходити з того, що даний наказ підписаний задля реалізації Указу Президента від 10.09.08 р. № 826 “Про реалізацію органами виконавчої влади заходів, спрямованих на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації природного характеру в зонах надзвичайної екологічної ситуації в окремих місцевостях Вінницької, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької областей” то саме для даних адміністративних областей зовсім нічого нового, з 1987 року, по питанню оптимізації лісистості в УкрНДІЛГА так і не було зроблено.

Тобто, нинішніми керівниками УкрНДІЛГА за просто, вже котрий раз, було “запозичено”, що вже стало нормою в даному інституті, наукові розробки з обґрунтування нормативів оптимальної лісистості у попереднього покоління науковців в УкрНДІЛГА, які, після косметичної модифікації його нинішнім директором В.П.Ткачем, для окремих адміністративних областей, наведено у Додатку до наказу Держкомлісгоспу України від 29.12.2008р. № 371.

Звідси висновок, за останні 22 роки УкрНДІЛГА зовсім не досяг ніяких нових наукових висот з даної проблематики – визначення показників оптимальної лісистості, а переписування та дублювання створеного раніше є характерною рисою нинішнього покоління керівників інституту (як приклад, теж стаття, автори Ткач В.П, Мешкова В.Л., [13]). Дані “науковці” не тільки бездумно повторюють помилки, вказані вище, але й “вмонтовують”

як кінцевий результат, ніби-то, своїх власних досліджень (??), нормативи оптимальної лісистості за адміністративними областями й лісогосподарськими таксонами, **у табличній формі (авт., своєчасне вказання на дійсних авторів відсутнє, а за текстом статті виконано таким чином, що здогадатися, чиї це матеріали, автор даних рядків зміг лише тому, що був особисто знайомий з попередніми авторами)**, які були визначені ще у 70 роках минулого століття. До речі, сама викладка тексту - це теж “переписування” вже давно відомих наукових робіт [14; та ряд інших] і просто підсумкових звітів 1970-80 рр. більш ранніх дослідників (**авт., на час написання даного Звернення автору було заборонено користуватися бібліотекою УкрНДІЛГА, оскільки начальник управління наукового забезпечення і інформації Держкомлісгоспу України В.П.Корнієнко як міг саботував** пряму вказівку першого заступника голови Держкомлісгоспу України Ю.М.Марчука видати наказ щодо дозволу В.А.Головашкіну користуватися даною бібліотекою).

Тож не було б дивним, якщо б почесні грамоти отримали ті, хто зовсім не займався даним питанням і маскує своє стійке небажання розстатися з вузьковідомчим стилем управління лісовою наукою і лісогосподарювання, в т.ч. у Степу за допомогою “державно-реформаторської фразеології”.

Окрім іншого, якщо у “Нормативно-справочных материалах для таксации лесов Украины и Молдавии” (К., “Урожай”, 1987, стр. 77 -79) показники оптимальної лісистості для Луганської (Ворошиловградської) області розподілялися між Ізюмсько-Старобельським (10 %) і Донбаським (22 %) лісогосподарськими округами Північностепової лісогосподарської області, то у Додатку до наказу № 371 зазначено середньоарифметичний показник по Луганській області – 16 %, що **зовсім неприпустимо**.

Не дивно, що поява даного наказу викликала обурення фахівців Степу та відозву **Національного екологічного центру України: “Варто відзначити також, що й ті ліси, які зараз існують на території українського півдня, це штучні насадження (начебто захисні, але їх самих**

неохідно постійно захищати від примхливих СТЕПОВИХ умов), що не мають жодного відношення до поняття «ліс». Деякі області вже зараз почали завзято виконувати такі необдумані установки «зверху». Тільки в Луганській області планується заліснити до 100000 гектарів земель, переважно зайнятих степами.

У випадку із степовими балками, лісники вбивають відразу «двох зайців» - забирають собі формально нікому не потрібні «низькопродуктивні» і дешеві землі і збільшують площу «лісу». Є і третій «заєць», скоріше навіть не «заєць», а цілий "ріг достатку" для них (проте "чорна дірка" для бюджету України на довгі роки). Як правило, «степові» ліси у нас саджають шляхом розорювання степу і «втикання» у рілля жалюгідних саджанців, або й взагалі – шляхом посипання тієї ріллі жолудями. Жоден ліс в таких умовах рости не стане. Тож гроші на його перепосадку можна буде просити з держбюджету щорічно!”. **Швидше за все, це і є основне завдання, яке переслідують керівники - горе – науковці в УкрНДІЛГА та окремішники – лісники при виборі пріоритетними для заліснення саме степових областей**”. Створення наукових передумов фінансових махінацій в лісовому господарстві – типова риса сьогодення цієї галузі української економіки. Очевидно, вже назріла пора докорінних змін у керівництві Держкомлісгоспу України, яку давно очікують дійсні патріоти-лісівники.

На виконання цього Наказу з початку цього року в Україні вже відбулася зміна цільового призначення тисяч гектарів земель та передача їх до лісового фонду у всіх регіонах України. Причому в першу чергу за рахунок областей степового регіону України. Заліснення степових ділянок залишає сільське населення без останніх пасовищ та сіножатей, призводить до грубого порушення природоохоронного законодавства України, зокрема, Закону України “Про Червону книгу України” та низку міжнародних угод, наприклад, таких як Бернська Конвенція «Про охорону диких видів флори та фауни та середовища існування у Європі», адже залишки природних

степових ділянок є останнім місцем збереження всіх зникаючих видів степової флори та фауни. Додатковим ризиком вкладання величезних додаткових державних коштів у виконання цього Наказу є те, що аудитом Рахункової палати України оприлюдненим 10.03.2009 р., встановлено, що **«ведення державного лісового кадастру та обліку лісів не виконується» а «економічний, екологічний та соціальний зміст Програми "Ліси України" втрачається».**

Фільм Валерія Ловчиновського «Куда уехал лес? Он был еще вчера!» викрив усю *систему* повної відсутності контролю в лісовому господарстві, яка на даний час існує в області і є рисою та ознакою сьогодення лісової науки та господарювання в цій галузі в Україні.

З наданого мені листа за № 03-638 від 24.03.2009 р. з Рахункової Палати України: *“Нормативно-правове забезпечення діяльності галузі не врегульовує питання організації лісовпорядкування, економічного стимулювання впровадження заходів щодо розширеного відтворення лісів, складу документації з державного лісового кадастру і первинного обліку лісів...Зростання площі лісів та збільшення лісистості не відбувається...За результатами аудиту було поінформовано Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України. Інформацію щодо відчуження земель лісового фонду з порушенням чинного законодавства, виявлених при перевірці державних підприємств Харківської області, направлено **Генеральній прокуратурі України**”.*

З іншого листа - відповіді за № 07-26/4409 від 26.06.2009 р, наданого В.А.Головашкіну з КРУ в Харківській області: *“Співставлення даних органів Держкомзему з даними державного лісового кадастру та матеріалів лісовпорядкування виявлено розбіжності та в окремих випадках відсутність підтвердних документів щодо змін лісових площ. Тому, встановити в ході ревізій лісгоспів достовірні дані щодо балансу лісових земель, за наданими до ревізій документами, не вдалось можливим”.* Що важливо і стосується усіх адміністративних областей, цитую: *“Ревізіями окреслено також коло проблем*

стосовно компенсації збитків землекористувачам. Зокрема, це відсутність затвердженої Методики розрахунку збитків постійним лісокористувачам, відшкодування яких передбачено ст.ст. 156, 157 Земельного Кодексу України. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 р. № 284 Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, передбачає тільки організаційну сторону затвердження збитків. Втім, відсутність нормативного документу стосовно визначення їх безпосереднього розміру, **не дозволяє контролювати правильність їх визначення**". Тому більш ніж дивною видається відповідь за № 07/4-9867-09 від 15.06.09 р. з прокуратури Харківської області автору даних рядків: "Земельним кодексом України (ст. 207-209) врегульовано питання щодо відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, у т.ч. щодо державного контролю... Потреби у внесенні змін до законодавства з цих питань на даний час немає". А на початку цього листа, до речі, блідий переспів наданої мені відповіді з Територіальної Рахункової Палати, що все "О'к" (*яку я й подавав в прокуратуру Харківської області для роз'яснення*). Отже маємо шукати навколо правову халтуру у земельних відносинах.

Прямо **протилежні висновки** з одного і того ж питання перевірки держлісгоспів Харківської області Рахунковою палатою України та Територіальним управлінням Рахункової палати по Харківській, Сумській та Полтавській областях (начальник Територіального управління - Косінов С.А.) говорять про різні точки зору у трактуванні виконання прямих службових обов'язків. **Прикро те, що важливій справі здійснення постійного контролю фінансування загальнодержавних програм у Територіальному управлінні Рахункової палати по Харківській, Сумській та Полтавській областях увага, практично, не приділяється.** Виключно невмотивовано, з Територіальної палати я отримав те, чого зовсім не чекав: "*Проте, питання викладені у зверненні під час проведення заходу, спеціалісти не мали можливості висвітлити і досконально перевірити в*

зв'язку з тим, що перевіркою охоплювалися лише питання, доведені Рахунковою палатою згідно програми аудиту”. Очевидно, в Територіальній палаті просто очікують на пропозицію Президента хоч щось зробити, оскільки “враховується обов’язковий розгляд звернень та пропозицій Президента України, Кабінету Міністрів України”, а “позапланові контрольні заходи проводяться за рішеннями Колегії Рахункової палати”.

Риторичне питання. **Що тут тепер робити ? З відповіді від КРУ в Харківській області ясно видно, що контролю ніякого немає, а з відповіді від прокуратури Харківської області – контроль ніби-то здійснюється, проблем немає. Проте втрати і збитки від вилучення лісових земель вже сягають мільйони гривень, які не надходять до бюджету. А в масштабах країни – це мільярди гривень.**

В Україні офіційно діє шість урядових документів, що вимагають найскорішого збільшення площі лісів за рахунок активізації лісорозведення: Національна програма екологічного оздоровлення басейну р.Дніпро (27.02.1997 р.), Закон України про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі (21.09.2000), Постанова Кабміну про першочергові заходи по створенню захисних насаджень на неугіддях і в басейнах рік (28.02.2001), Державна програма “Ліси України” на 2002 – 2015 рр. (29.04.2002), Концепція реформування і розвитку лісового господарства (18.04.2006 р.), Указ президента “Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень (04.11.2008). Дані документи, фактично, є **прожекторами**, в яких плани лісорозведення виражені в абсолютних цифрах і не викликають будь-яких труднощів при науковому аналізі. Зазвичай, вони зовсім не узгоджені між собою і не вимагають зайвих коментарів. Тим більше, що їх виконання держава зовсім не відслідковує, як видно із наданих вище відповідей з КРУ та прокуратури (на прикладі Харківської області), демонструючи тим самим повну відсутність наступництва і координації у владних структурах України.

Як відмічає А.Бобко [15], “В соответствии с Лесным кодексом (2006 г.) правительство должно утвердить аж 12 нормативно-правовых актов по вопросам пользования лесами и взыскания платы за специальное использование лесных ресурсов. Среди них в Лесном кодексе нет **ни одной статьи, направленной на оценку эффективности использования земель лесхозами**. А ведь речь идет о лесном хозяйстве, объектом труда для которого является земля, земельные участки площадью, превышающей 10,5 млн. га. **Это - 18% территории Украины !** Извлечение древесины и других лесных ресурсов при этом - промышленная деятельность, а не землепользование. В независимой же Украине промышленная деятельность выполняется лесхозами, субъектами аграрного сектора экономики (**авт., з підпорядкуванням Держкомлісгоспу України**), что приводит к многочисленным негативным экономическим и экологическим результатам, конца которым нет и не будет без устранения фундаментальных проблем землепользования”. Додавлю, що Держкомлісгосп ніяк не впорається з лісами в Україні (у державному розумінні цього слова), а береться за степи, ніби немає інших важливих проблем (*а може нічого робити чиновникам у Києві і вони просто так забавляються*).

Наразі, для збільшення площі лісів в Україні на 1 млн. 600 тис.га за статистичними даними з лісовідновлення і лісорозведення (без врахування площі лісосмуг), протягом 40 років (1956 - 1996) в країні було посаджено 2 млн. 662 тис. га лісових культур. Звідси висновок, приблизно 60 % культур, створених за період аналізу, загинуло і на тих же площах посадка здійснювалась повторно.

За сучасних умов в системі лісового господарства України найбільш важливі розпорядження тих, хто владарює у Держкомлісгоспі “раз і назавжди”, а тому благосні орієнтири, закладені Указом Президента від (2008) моментально перекручуються “тут і сьогодні” на свій лад.

Учасники громадської Кампанії на захист українських степів отримали листа за №192 від 16.04.09 від Українського науково-дослідного інституту

лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького Держкомлісгоспу України та НАН України [16]. Автори цього листа (або відповідальні виконавці: зав. лабораторією екології лісу В.П.Ворон і зав. лабораторією лісових культур та агролісомеліорації Г.Б.Гладун, були, звичайно, визначені сучасним апологетом знищення українських степів – директором УкрНДІЛГА В.П.Ткачем) “неодноразово зазначають, що звернення учасників Кампанії є «достатньо декларативним», «не підтверджене хоч якими-небудь цифрами» та «не досить обґрунтованим»”. Це – достатньо відома позиція для автора рядків. Саме подібні відповіді за “сприяння” з УкрНДІЛГА отримував і Головашкін В.А. з Харківської облдержадміністрації, коли вперше, 28 листопада 2008 року, підняв питання про **різке зменшення лісистості Харківської області і виявився правий**. Для чого, взагалі, потрібен цей інститут, у якому, за словами його колишнього директора В.П.Краснова, постійно відмивалися значні бюджетні і позабюджетні кошти.

За 7 років (2002-2008 рр.) дії Програми “Ліси України” на 2002-2015 рр. створено 108,9 тис.га нових лісів, основна частина яких (63%) посаджена у Степовому регіоні. Згідно звітності Держкомлісгоспу, в 2008 році найбільших успіхів у лісорозведенні добилися в Херсонській області, де було створено 5413 га нових лісів (20% від площі лісорозведення в Україні). Та радіти успіху немає чого: в 2008 році всі лісокультурні роботи в Херсонській області проводились на вирубках горільників 2007 року і до лісорозведення не мають ніякого відношення; **основна частина створених культур (95-96 %) загинула, а якість тих, котрі вижили, за діючими нормативами, - незадовільна**.

Доскіпливі ревізори не оминули і “президентського” лісу. Побачене в Олешківських пісках вразило навіть бувалих у бувальцях контролерів: понад 80 % соснових посадок на місці згарищ, що утворилися на території ДП “Цюрупинське лісомисливське господарство”, загинуло. Матеріальний збиток становить 1,12 млн.грн [17].

Оце докерувалися, в Держкомлісгоспі ! Черговий раз, і знову до мільйонних збитків. А може це і є самоціллю, коли хтось втрачає, хтось обов'язково знаходе ?! І чому б тут не згадати, як автора даних рядків переслідували на атестації в 2007 році в УкрНДІЛГА за опубліковану, разом із колегами, просто цікаву статтю по профілактиці, виявленню і ліквідації лісових пожеж [18], а завідувач лабораторією підвищення продуктивності і стійкості лісів УкрНДІЛГА Усцький І.М. навіть не поїхав, за родом занять, у Херсонську область для проведення наукових досліджень на згарищах (*і для чого такий безвідповідальний керівник взагалі здався в інституті ?!*), проте регулярно насміхався з Президента України В.А.Ющенко, який “ходить з лопатою” по Херсонській області. **Треба покласти край цьому безкраю.** Якщо це дрібниця, то так і буде надалі. Начальник інформаційно-технічного центру лісоуправління Укрдержліспроекту Попков М.Ю. та ін. [19] зауважують, що вже відбулося зменшення вкритої лісом площі в Херсонській області на **4,5 тис. га.**

Великою помилкою “спеціалістів” Держкомлісгоспу України є долучення до “нових” лісів 5,4 тис.га культур на зрубках горільників у Херсонській області, що бачили своїми очима як лісоводи практично з усіх куточків України, так і Президент. Отже, під серйозним сумнівом опинилася достовірність галузевої статистики з лісорозведення. Навіть без лісової освіти стає зрозуміло, що у результаті такого “лісорозведення” (**авт., на зрубках, тобто в умовах, де раніше вже росли ліси**) “нові” ліси не створюються і лісистість країни від цього зовсім не збільшується. До речі, в радянські часи за “приписки” наступала кримінальна відповідальність. Постійною боротьбою з даним видом економічних злочинів займався “ОБХСС”.

На засіданні постійної комісії з агрополітики, земельних відносин і природокористування Харківської обласної ради народних депутатів, яке відбулося 28.11.2008 р., мною було наведено статистичні показники щодо різкого **зменшення** вкритих лісом земель у Харківській області, яке згідно

державного обліку лісів за період 01.01.96 – 01.01.07 рр. склало 6 тис. га по Харківському обласному управлінню лісового та мисливського господарства та 15,0 тис. га – загалом по області (за усіма постійними лісокористувачами). Ці дані теж підтверджуються Попковим М.Ю. та ін. [19]. Отже маємо достовірний факт - зменшення показників лісистості Харківської області. Проте цю інформацію не хочуть визнавати, що зовсім безпідставно, в Харківському обласному управлінні лісового та мисливського господарства, тому керівництво обласного управління вводить в оману Харківську облдержадміністрацію.

Дев'ять степових (авт., і адміністративних) областей Держкомлісгоспом України помилково вважаються головним резервом збільшення лісистості України. Статистика Держкомлісгоспу це підтверджує - із 108 911 га нових лісів, створених лісовими підприємствами галузі за 2002 – 2008 рр. дії Програми “Ліси України”, 68 498 га появились у степовій зоні. Безумовним “лідером” стала Луганська область (22925 га), далі у номінації, в порядку зменшення показників лісорозведення – Херсонська (8515 га), Одеська (7201 га), Миколаївська (6808 га), Кіровоградська (5666 га). А чого варті “планові” цифри, якщо, згідно до Концепції розвитку лісового господарства, площа “нових” лісів, починаючи з 2006 року, мала щорічно збільшуватись на 100 000 га. Це – повний абсурд ! За це вже треба знімати з посади ще одного “добродія” - начальника управління наукового забезпечення і інформації ДКЛГ України Корнієнка Віктора Петровича, достатньо посередню фігуру, який задля свого, тривало опікуваного, кар’єрного росту за довгі роки посередництва між лісовою наукою та Держкомлісгоспом навіть не спромігся захистити кандидатську дисертацію. Один із останніх його провалів – потурання невдалому залісненню Степу. Навіщо, взагалі, Держкомлісгосп розбазарює цінні лісові землі в Україні, якщо тільки за період з 01.01.96 р. по 01.01.08 р. у 45 підприємствах Держкомлісгоспу відбулося зменшення покритої лісом площі більш ніж на 300 га.

Порівняльні результати даних Держкомлісгоспу України і Укрдержліспроекту свідчать про те, що основні розбіжності у розрахунках (54,7-81,3 %), виконаних Укрдержліспроектном і Держкомлісгоспом України також відмічено в областях степового регіону.

За даними Укрдержліспроекту, за період з 2002 по 2007 рік в областях степової зони різними видами суцільних рубок (*включаючи розрубку протипожежних розривів*) вирубано 22731,4 га і списано 14077,6 га створених культур. Посаджено і природно заросло 36936,4 га. Загальний баланс по регіону рівний + 127,4 га.

За даними Держкомлісгоспу України, за період аналізу, в степовому регіоні в лісах усіх користувачів створено 61760 га лісів (включаючи лісові смуги) і 4054, 6 га заросло природнім шляхом. В результаті створено 51460 га “нових” лісів. Явно, що статистика лісорозведення у степовому регіоні абсолютно не відповідає реальному становищу і помилка, пов’язана з занесенням в статистику 2008 року в якості “нових” лісів 5413 га культур, створених на місці суцільних санітарних рубок в Херсонській області і які вже загинули, - не випадкова. Неможливо, створивши усіма способами 65,8 тис.га лісів, одночасно заліснити 36.9 тис.га лісосік (+ списаних культур) і створити 51.5 тис. га нових лісів. Для отримання подібного результату, як мінімум, 22-23 тис. га не хватає. Орієнтовна вартість їх створення біля 100 млн. грн.

Таким чином, отримуємо, що реально в степовому регіоні створено не більше 28 тис. га нових лісів або це – виконаний обсяг робіт. Судячи зі статистики Держкомлісгоспу, більшість “нових лісів” створюється на землях лісових підприємств. Проте це не так. Значна частина земель, на яких створено “нові” ліси підприємствам не передана і лісовпорядниками не обстежена. Про поширеність даного явища свідчать величезні розбіжності в статистиці Держкомлісгоспу і Укрдержліспроекту по створенню лісових культур в областях степового регіону: 2006 рік: Держкомлісгосп – 12045 га,

Укрдержліспроект – 6178 га; 2007 рік: Держкомлісгосп – 16264 га,
Укрдержліспроект – 9006 га

Знайомство зі звітами безперервного лісовпорядкування і виступами у пресі лісівників-практиків дозволяє скласти уяву про картину, яка має місце... *“Лісові підприємства, під тиском Держкомлісгоспу, вимагають у місцевої влади, починаючи з сільських Рад, рішень про передання земель у постійне користування підприємств. Подібні рішення, відносно до земель за межами населених пунктів, не мають законної сили, проте вносяться в земельний кадастр місцевого рівня, з вказанням лісовому підприємству забезпечити виготовлення держактів на право постійного користування землею. Часто такі матеріали не доповнюються геодезичною прив’язкою, що накладає на лісове підприємство додаткові піклування і втрати. Платити приходиться багато...Виникає логічне питання, кому потрібне збільшення лісистості країни ? Лісгоспу ? Держкомітету ? Державі ? Виготовлення держактів затягується...*

Лісовпорядники, приїхавши у лісгосп, або не знаходять у книзі прийомки-передання земель відповідних записів (безумовно, якщо їм повезе знайти самі книги прийомки-передачі), або знаходять відомості, занесені з помилками. Таксатори мають свій план роботи і не можуть займатися пошуком земель, які ким-то, колись, ніби передані лісовому підприємству, але відповідні документи “поки що не прийшли”. Крім того, згідно до діючої інструкції, таксація нових прийнятих земель і лісів здійснюється тільки у випадку додаткового фінансування, якого немає.

Між тим, Держкомлісгосп вимагає створення нових лісів, на які він з таким трудом “пробив” бюджетне фінансування і лісові підприємства ці ліси створюють на “не своїй” землі і, фактично, на свій страх і ризик. Природньо, цей процес ніким не контролюється, у зв’язку з чим випадки створення “нових” лісів на місці загиблих, але не списаних культур, не тільки можливі, але і ймовірні...”

При оцінці досягнень степового лісорозведення останніх років слід враховувати і якість створюваних культур. З 2002 по 2005 рік Держкомлісгосп України надавав ці дані у своїй звітності (див. таблицю нижче).

Дані, наведені в двох останніх колонках таблиці, відносяться до лісових культур різного віку і свідчать про те, що шансів “дожити до змикання” у даних культур в Степу, що створюються в наш час, не дуже багато.

Сумна картина степового лісорозведення пов’язана з надмірним захопленням лісових вчених харківської наукової школи (**а саме в УкрНДІЛГА**) і їх прихильників із Держкомлісгоспу ідеєю лісовирощування в Степу, яка вже 20 років заважає їм побачити реальне становище справ і прийняти адекватні заходи. **А тому все це разом і сприяло виникненню гучного і ганебного скандалу з залісненням природних степових ландшафтів за участю Держкомлісгоспу України.**

Ризики степового лісорозведення			
Рік обліку	створено культур (всього)	загинуло і списано (усіх видів)	не атестовано (усіх видів)
2002	9069	3720	4601
2003	6852	3300	5220
2004	8667	807	4427
2005	8788	2117	4881

Багато лісівників-практиків, що працюють у Степу, публічно повідомляють про те, що лісу в їхніх областях стає все менше, вирощувати його все трудніше (“ліси у нашій місцевості – противні природі”), результати лісорозведення не обнадіюють і т.п. Стає очевидним, що стратегія лісовирощування і лісорозведення в Степу, яка реалізується

Держкомлісгоспом явно збиткова, а її наукове супроводження більш ніж убоге. В останні часи ця “стратегія” прийняла форму відкритої компанійщини, в ході якої бездарно і масово просто закопуються в землю бюджетні кошти, яких і так постійно не хватає, а тисячі українських лісівників, що працюють в степовій зоні, приречені на Сизифів труд боротьби з природою і стають відповідальними за неминучі невдачі.

Теоретично можна щорічно висаджувати і списувати ліси на одній і тій же площі в Степу і в кінцевому результаті, виконати обсяги робіт, передбачені програмою “Ліси України”. Однак лісів при цьому в країні не збільшиться. Ясно, що значно ефективніше направити ресурси в Поліський регіон і Лісостеп, де є в наявності значні площі не використаних земель і буде отримано гарантований результат.

На наш погляд, в степовій зоні лісівники повинні орієнтуватися на створення мішаних ландшафтів, де дрібно контурні ліси чергуються зі степовими просторами, а також займатися агролісомеліорацією. При цьому їх фінансове забезпечення повинно бути гарантованим. Не слід ставити фінансування лісових підприємств степової зони в пряму залежність від площі лісорозведення, так як це створює обманливі стимули і не сприяє досягненню кінцевого результату.

У цілому аналіз ефективності лісорозведення дозволяє з впевненістю стверджувати, що облік робіт зі створення нових лісів у системі Держкомлісгоспу не налагоджений, у зв’язку з чим, дані, якими оперує цей орган державного управління, спотворені і не відображають реального становища справ. Офіційна статистика площі лісорозведення сильно завищена.

Вважаю, що Укрдержліспроект давно вже слід було б вивести зі складу Держкомлісгоспу України. Цим, на мою думку, що й очевидно, мав би зайнятися Секретаріат Президента та Уряд, щоб перепідпорядкувати дану організацію Міністерству економіки України. Результат був би очевидний – принаймні швидкого зменшення вкритих лісом земель не відбувалося. Це

дало б можливість, поряд зі змінами у законодавстві (*а то маємо вищезгадані різночитні відповіді від офіційних органів Головашкіну В.А.*), створити незалежну систему обліку і моніторингу не тільки процесу лісорозведення, але й взагалі руху лісових земель в Україні, підготувати національну (міжгалузеву) програму лісорозведення, розробити регіональні системи лісорозведення і рекомендації щодо їх реалізації. Отже – стратегії лісорозведення на даний час ще немає.

20 травня 2009 року природоохоронці звернулися до Міністерства юстиції України з проханням **перевірити законність** наказу Держкомлісгоспу України від 29.12.08 р. № 371 "Про затвердження показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території України" та у разі виявлення незаконності Наказу вжити заходів щодо відміни заходів, спрямованих на його реалізацію. З початку 2009 року в Україні на виконання цього Наказу здійснюється зміна цільового призначення сотень тисяч гектарів земель – сільськогосподарських, земель запасу і т. і. – та передача їх до лісового фонду у всіх регіонах України.

Не минуло й місяця, як після проведення правової експертизи, Мінюст України повідомив - треба скасувати цей Наказ: (з листа за № Г- 14401-24 від 15.06.2009 р., адресованого А.О. Галкіній за підписом заступника міністра юстиції України В.І.Цоклана) [20] ”. Та не тут-то було. **Міністерство юстиції, насправді, обмануло екологів, і абсурдний наказ Держкомлісгоспу про затвердження нормативів оптимальної лісистості було зареєстровано в Мінюсті 9 липня 2009 року [26].** Дивує те, що співробітники **Мінюсту України** зовсім не цікавляться думкою професійної спільноти, екологів, журналістів і широкої громадськості. Багато статей з приводу проблем заліснення степу тривалий час знаходиться в Internet.

Одночасно, 9 липня 2009 року, як повідомило Міністерство охорони навколишнього природного середовища України [27], на прохання учасників Кампанії «Збережемо українські степи!», ним направлені листи Голові Рескомприроди АР Крим, начальникам Держуправлінь охорони

навколишнього природного середовища, щоб при розгляді матеріалів відведення земельних ділянок під заліснення обов'язково враховувати необхідність збереження земельних ділянок, у першу чергу цілинних, де збереглись природні степові ценози та вжити заходів щодо резервування їх під об'єкти природно-заповідного фонду. Мінприроди також повідомило, що Держкомлісгосп України листом від 18.06.09 № 02-38/2702 інформував по перегляд стратегії створення лісів та захисних насаджень на півдні України (*авт., дуже дивно, чому знову не враховано центральні та східні адміністративні області України*). Ліси передбачається створювати лише у межах сприятливих для лісу територій на ландшафтно-екологічних засадах (*авт., остання невдала спроба Держкомлісгоспу України заліснити степи потерпіла фіаско, тому треба ж було якось відреагувати*). Проте наказ Держкомлісгоспу України від 29.12.08 р. № 371 "Про затвердження показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території України", зареєстрований 9 липня 2009 року Міністром України ніким не скасований, а тому вимагають нагального спростування вже затверджені регіональні показники оптимальної лісистості.

Як правильно зауважують М.Ю.Попков та ін. [19]: “Начиная с 2006 года “лесной фонд” не является категорией Земельного Кодекса. Учет лесов предусматривается вести по собственным, - “лесным” категориям, которые оторваны от категорий учета земель. В связи с этим, никто в государстве не знает какова площадь лесов на землях водного фонда, землях с.-х. назначения, землях транспорта землях рекреационного назначения, землях запаса и т.д. Априори ясно, что “земельные участки лесного фонда” входят, практически, во все категории земель, выделенные в Украине, но процедуры их учета нет. Может быть поэтому, в Украине нет лесного кадастра, который по закону должен быть составной частью земельного кадастра, также как и полноценного учета лесного фонда”. І далі: “На наш взгляд, вышесказанное, однозначно свидетельствует о том, что прикрываясь лозунгами о гармонизации украинского и европейского лесного законодательства,

украинские лесные законодатели двигались в каком-то ином направлении. В связи с этим, в настоящее время никто в стране не имеет понятия о том, какова реальная площадь лесов Украины и ее лесистость”. Він же пише: “В конце декабря 2008 года, Министром охраны окружающей среды узаконены оригинальные нормативы оптимальной лесистости, в которых данные по областям заимствованы из статьи Медведева, Лебедева [1985], а суммарная оптимальная лесистость Украины из статьи Ведмидя [2006]. Арифметика, правда, “не пляшет”, но мы согласны, - это мелочи...”. В результаті: “...Основной объем лесоразведения планируется осуществить в Степи, где посадка леса сопряжена с максимальным риском его гибели. Общая площадь лесов, которые планируется создать в Степи (1018, 5 тыс.га), превышает суммарную площадь лесов Киевской и Сумской области (1004,7 тыс.га)...После достижения стратегических планов лесистость степной Луганской области (16%), должна быть такой же, как в исконно лесостепных Черкасской и Винницкой областях (по 16%) и превышать лесистость также лесостепных Харьковской и Полтавской областей (по 15%, **авт.**, тут пояснимо, що останні дані державного обліку лісів свідчать, що лісистість Харківської області зменшилась, на 01.01.07 р., до показника **11,7%**). Лесистость Крыма, основная площадь которого – типичная степь, должна стать выше, чем в Черкасской, Винницкой и Хмельницкой областях, которые расположены в лесостепной зоне и оптимальны для лесовыращивания”. І далі ліричні Попков М.Ю. та ін. [19]: “Как на войне, - выстрелить (истратить патрон), - не значит обезвредить врага, так и в лесоразведении, - вспахать землю, воткнуть в нее сеянцы и “освоить” деньги, выделенные на посадку, - не значит создать новый лес”.

Окрім усього, не прояснивши, як процес потепління вплине на можливість вирощування лісу в південних і південно-східних степових регіонах України витрачати колосальні кошти на їх заліснення, як мінімум, безвідповідально. Наведу приклад, внаслідок значних пожеж, в т.ч. у Херсонській області, весь депонований насадженнями вуглець знову

повернувся в атмосферу. Свого часу автору даного звернення довелося брати участь у конференції сторін з глобальних змін клімату (COP 6, Гаага, 2000). Вже тоді я зауважив повне незнання англійської мови членами урядової делегації з України, які просто були байдики, через те, що сиділи мовчки, колунаючись у носі, за столом переговорів та не брали участі в засіданнях. Правда, повною протилежністю був на той час наш міністр екології І.О.Заяць, який постійно активно включався в роботу (за підтримки перекладача). Щоб завершити даний абзац скажу, що помилковим буде вкладати кошти з проектів спільного провадження зі змін клімату, на які надіється Ю.В.Тимошенко, у заліснення територій. Краще їх використати на модернізацію хіміко-переробних галузей, а депонування вуглецю в Степу і так здійснюватиметься його акумуляцією в гумусі.

Проте Кабінету Міністрів можна було б виступити і з ініціативою, щоб кошти проектів спільного впровадження також вкладати, безперечно, за домовленістю з розвинутими країнами-донорами, в компенсацію установам ПЗФ України вищого рівня (НПП, заповідники), які створені на лісових землях, за повну відмову в проведенні рубок, щоб ми зберегли еталонні лісові комплекси в усіх природних зонах і могли б спостерігати природні лісові процеси та налагодити дійсний контроль депонування вуглецю саме в природних екосистемах. Тих коштів може вистачити, щоб на 100 відсотків компенсувати втрати лісової галузі внаслідок повної заборони рубок головного користування в Україні, результатом чого стане дійсне покращення стану лісів не тільки у кількісних показниках, але і в якісних. А головне, держава зможе захистити своє надбання, яке на даний час стає все більш дефіцитним унаслідок розбазарювання, прямого розкрадання, невмілого управління.

При відсутності державного контролю у цій сфері (а сьогодні – приклад повної відсутності контролю) Україна назавжди стане прикладом країни, де одіозні мафіозні структури “на державному рівні” змогли «прихватувати» цілу галузь.

Акад. Г.М.Висоцький, іменем якого було названо УкрНДІЛГА, багато разів попереджав про недоцільність масивного заліснення Нижньодніпровських арен [21]. Він доводив, що це неминуче приведе до падіння рівня ґрунтових вод і масового всихання лісів у віці жердняку. УкрНДІЛГА “довів” зворотне і піски були майже суцільно заліснені.

Прогнози класика збулися повністю - ґрунтові води впали, сосна масово всихає, критично зросла небезпека виникнення крупних верхових пожеж, що й, зокрема, проявилось у Херсонській області. Дивує те, що лісівнича “харківська” наука виявилася ні причому... Винні лісоводи-практики, втім їх і карають ті, хто “непорушні” у Держкомлісгоспі України ...

Той же Г.М.Висоцький різко виступав проти масивного степового лісорозведення, доводячи його екологічну неспроможність і величезну економічну збитковість. Для особливо кмітливих класик виклав свої висновки у віршованій формі:

“Ведь значит, степь сухую облесят –
Последней влаги грунт ее лишатъ.
Какой же лес есть влаги накопитель,
Какой же он от засух охранитель,
Какую пользу он несет и где,
Нуждаясь сам усиленно в воде ?
Лесных культур упорная работа
Полезна лишь для мокрого болота”

Багато інших вчених, окрім акад. Г.М.Висоцького, постійно застерігали і від захоплення чистими культурами сосни [21]. Але, у 1948 році Компартія сказала “треба”, природньо, що наші вчені, зокрема з УкрНДІЛГА відповіли “є” і навіть ...“обґрунтували” можливість перетворення Степу в Лісостеп. Робота у той час розвернулася зовсім не жартівлива. Сьогодні ми пожинаємо її плоди, - ліси горять, всихають, нічого окрім дров і збитків із створених масивів лісу у Степу не маємо. Але радянська наука не помилялася...

Слідуючи накресленим курсом нинішнє керівництво інституту вирішило збільшити площу лісів в степових областях. **І заручником, а може й замовником, при цьому знову став Держкомлісгосп України !**

Керівництво УкрНДІЛГА так і не навчилося виявляти дійсно важливі галузеві проблеми і добиватися їх рішення, зокрема, шляхом використання ефективних фінансових механізмів. Вибивати і освоювати бюджетні гроші значно простіше. Звідси і дублювання бюджетних тем, і нескінченні приписки, **і брехня, що стала стилем як організації наукової діяльності в УкрНДІЛГА, так і звітності галузевої науки перед Держкомлісгоспом України, а в останні роки – і НАН України.**

Продуктом подібної “творчої наукової” діяльності стало «плодіння» інститутом докторів наук типа “бондаря” та кандидатів наук «типа манойло, попов», діяльність яких дуже сумнівна як у практичному сенсі, так і в науковому, про що свідчить документальний фільм Валерія Ловчиновського «Куда уехал лес? Он был еще вчера!» про лісові проблеми Харківської області.

Все залишається як є:

“Этапы жизни пролагая
И ей арену расширяя,
По лику пестрому земли,
При недостатчных познаниях,
Блуждаем мы в своих деяниях
Как средь тумана корабли !”
Г.Н.Высоцкий, 1927

У зв'язку з цим щиро шкода всіх степових лісівників, шкода і дідуся Висоцького, який, будь він живий, навряд чи зрадів би тому, що в інституті - УкрНДІЛГА, який він створював і який носить його ім'я, мало хто читав і, тим більше, зараз читає його наукові праці.

Взагалі, використовуючи багатий напівкримінальний арсенал методів, який базується на міжособистих зв'язках, сучасне керівництво УкрНДІЛГА (Пушкінська, 86, м. Харків, 61024) постійно розігрує Напівлісовий Театр і ...

пристосовується до чергового керівника – голови Держкомлісгоспу України та ... з часом ... підставляє і його.

З цього приводу інтриги в науковому середовищі та хронологію переслідувань дійсних вчених в УкрНДІЛГА добре описано в книзі академіка АН Вищої школи та Лісівничої АН України В.І. Білоуса “На науковій ниві в дібровах України”, 2005): *“Крім того, на посаду керівника або директора, особливо це було за радянських часів, досить часто претендують особи, які мало відрізняються працездатністю або талантом чи здібностями, а намагаються будь-якими засобами, в тому числі і за допомогою партійного квитка (авт., приклад, нинішній директор УкрНДІЛГА **В.П.Ткач**), виїзти в керівники, дорватися до влади та державних коштів, а потім всю діяльність підлеглої установи направити на задоволення своїх власних потреб. При цьому від такого керівника до вищої організації ідуть постійні скарги та нарікання на своїх же підлеглих, видушуючи їх по одному з свого колективу (авт., автор даного звернення сам у цьому переконався)”.*

Степова рослинність складає близько 1 % від загальної площі території України і є притулком для десятків видів рідкісних та зникаючих, ендемічних та реліктових видів тварин і рослин, що охороняються не тільки вітчизняним природоохоронним законодавством, але й міжнародним. Саме ці об’єкти (і, зрозуміло – інших просто не існує), повинні стати мережею перспективних природно-заповідних територій місцевого значення і каркасом екологічної мережі всього степового регіону. Причина цьому – не якась примарна особлива придатність степових схилів для ведення лісового господарства, а відсутність на їх території активних землекористувачів. Кожній з областей простіше розширити лісові площі за рахунок степових «клаптиків», уникаючи погодження землевідведень із користувачами справді деградованих сільськогосподарських угідь.

Теоретично, при виборі ділянок для заліснення, можна було б проводити їх оцінку по типу «степ – не степ» [22]; діагноз - «степ», практично, гарантував би присутність на ділянці «червонокнижних» і

«бернських» видів, ці території можна було б одразу резервувати, або включати до переліків перспективних для заповідання. Це було б дійсно дуже зручно для всіх зацікавлених сторін - перевірили ділянки: «степ» - в ПЗФ, «не степ» - під заліснення. Але, на жаль, на практиці так не виходить. І хоча наявні “плани заліснення” грубо суперечать державним планам заповідання, конфлікт поки ніхто вирішувати не збирається.

Учасники громадської кампанії констатують [23], що, “на превеликий жаль, при передачі ділянок під заліснення розглядається лише придатність чи непридатність їх як сільськогосподарських земель, проте зовсім не розглядається з точки зору їх природної цінності та потреб збереження рідкісних видів. Такі відведення ділянок погоджуються у тому числі і територіальними органами Мінприроди у областях. Проте погодження відведення ділянок екомережі, місць зростання зникаючих рослин, які у відповідності до законодавства є перспективними для оголошення їх природно-заповідними об’єктами, є протиправною дією для територіального органу Мінприроди. Адже погодження відведення таких ділянок грубо суперечить вимогам «Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів відведення земельних ділянок», що діє в рамках структури Мінприроди. Так, вже зараз відомо, що Кіровоградською ОДА підписано розпорядження про створення лісових насаджень на території області, і значну їх частину планується створити на території трьох південних районів області - Компаніївський, Долинський, Новоукраїнський, де землі запасу представлені переважно степовими балками”.

Особливо резонансною стала справа щодо заліснення території степового заказника «Заплава річки Чингул» та інших цілинних степових ділянок у Токмацькому районі Запорізької області, що вже четвертий рік поспіль розглядається контролюючими органами. Більше того, відомі спроби заліснення вже існуючих природно-заповідних територій. Такі дії є прямим порушенням норм Кримінального кодексу України. Але через відсутність у

більшості об'єктів ПЗФ винесених у натуру меж, за такі порушення досі не відомі прецеденти порушення карних справ.

За даними Івко С. [24], дослідження супутникових знімків Токмацького району показали, що переважна більшість штучно створених за останні десятиліття посадок на сьогодні частково або повністю деградували. Зімкнутість крон на половині посадок не спостерігається, вони перетворились на рідколісся та остепнені луки, де процес відновлення справжнього степу завдяки пожежам іде досить інтенсивно, бо тут ми маємо справу з пірогенною сукцесією - явищем, притаманним рослинним угрупованням, що зростають в умовах нестачі вологи. Жодна лісосмуга чи лісопосадка не здатна так інтенсивно відтворювати себе після вогню як степ. Завдяки пожежам багато монокультурних насаджень на степових схилах зникли у перші ж роки їх створення, що дало змогу степовій флорі частково відновитись. Ділянки, де були посаджені лісниками деревні та чагарникові культури, добре показують - ніякої шкоди балочні комплекси не наносять сільському господарству, бо більшість балок обвалована по периметру та укріплена лісосмугами малої ширини. Ділянки ж з інтенсивним змиванням гумусного шару перебувають у сільськогосподарському використанні і заходів по попередженню ерозії та деградації там не проводиться". Далі Івко С. констатує **“причому тут маємо не лише шкоду довкіллю степу, а і безглуздість самої посадки так званого лісу”**.

Дійсно талановиті спеціалісти йдуть з лісової науки по причині не затребуваності і не згоди з існуючою системою та нинішнім правлінням в Держкомлісгоспі та з керівниками в УкрНДІЛГА. Правда, “свято место – пусто не бывает”. За роки незалежності значно виросло число академіків, докторів і кандидатів, але, на жаль людей дуже “покладистих”, здатних ради кар’єри не помічати очевидного, говорити і робити тільки те, що співпадає з думкою начальства. Зараз лісових спеціалістів готують вже 20 вузів, Україна явний світовий лідер, що це дасть країні – ще побачимо.

Залишається надіятися на те, що коли-небудь Парламент і Уряд усвідомлять необхідність ревізії і погодження чисельних законів, програм і постанов у сфері лісорозведення.

Я приєднуюсь до громадянської кампанії на захист українських степів від заліснення і вимагаю відповісти управління наукового забезпечення і інформації Держкомлісгоспу України за висловлювання на прес-конференції голови Держкомлісгоспу України М.М.Тимошенко, який, не будучи лісовим фахівцем, надав інформацію [25], що “В течение 15-20 лет не менее **20 процентов** территории Украины должно быть покрыто лесом. Для этого определены три этапа. В 2009 году - создать 70 тысяч гектаров леса, в 2015-м - 560 тысяч, а до 2040 года должно появиться более двух миллионов новых рукотворных лесов. При этом вместе с увеличением площади украинских лесов **до научно обоснованного уровня (авт., якого, насправді, немає !)** планируется улучшить и качественный состав лесных насаждений”.

У зв'язку з цим, з врахуванням плану громадської кампанії “Збережемо українські степи!”, прошу Вас:

- внести зміни до Указу Президента України від 04.11.09 № 995/2008 „Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень” в частині попередження заліснення степових територій, що знаходяться в природному стані та дати доручення Раді Міністрів АР Крим, місцевим адміністраціям центральних і південно-східних областей заборонити надавати під заліснення землі запасу, зайняті степовою рослинністю, натомість розглядати такі ділянки як перспективну мережу об'єктів природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення;
- зупинити погодження відведення і надання ділянок під заліснення до моменту **100%** винесення в натуру існуючих територій природно-заповідного фонду України, оскільки існує реальна загроза

випадкового надання під заліснення територій існуючих природно-заповідних об'єктів;

- підготувати та запропонувати на розгляд вищого керівництва держави проект Загальнодержавної програми «Степи України»;
- підготувати національну (міжгалузеву) програму лісорозведення, розробити регіональні системи лісорозведення і рекомендації щодо їх реалізації,
- внести зміни до «Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів відведення земельних ділянок» в частині запровадження обов'язкового дослідження наявності степових природних комплексів і видів, занесених до Червоної книги України на ділянках, що розглядаються як перспективні для заліснення та унеможливлення погодження органами Мінприроди тих ділянок, що мають природну цінність;
- виключити пункти 26, 29 з переліку природоохоронних заходів, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України №1147 від 17.09.1996 р. «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів»;
- у зв'язку з реєстрацією 9 липня 2009 року Мінюстом України наказу Державного комітету лісового господарства України від 29.12.08 р. № 371 "Про затвердження показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території України" **терміново прийняти рішення щодо його скасування і відміни усіх заходів, спрямованих на його реалізацію. У зв'язку з внесеною Держкомлісгоспом “поправкою” до стратегії створення лісів та захисних насаджень на півдні України, спростувати затверджені регіональні показники оптимальної лісистості для центральних і південно-східних адміністративних областей України;**
- видати Указ про передання Укрдержліспроекту, який входить до складу Держкомлісгоспу України, Міністерству економіки України;

- змінити нинішніх керівників Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького (м.Харків, Пушкінська, 86), вивести даний інститут зі структури НАН України за повною відсутністю у ньому, на сьогоднішній день, провідних фахівців лісового профілю та на його базі створити **Інститут лісівництва ХНАУ ім. В.В.Докучаєва;**
- у південному та східному регіонах України максимально акцентувати увагу на відновленні втрачених та створенні нових вітрозахисних лісосмуг;
- створити незалежну систему обліку і моніторингу не тільки процесу лісорозведення, але й взагалі руху лісових земель в Україні;
- акцентувати переважну частку нових площ, передбачених до заліснення, у Поліському та західному регіонах України;
- вивести з підпорядкування Держкомлісгоспу та лісових підприємств регіонів об'єкти ПЗФ вищої категорії: національні природні парки, заповідники, регіональні ландшафтні парки.

Автор висловлює подяку за допомогу у підготовці матеріалу
Ловчиновському В.І.

**Відповідь прошу надати згідно з чинним законодавством у
місячний термін, надіславши її на поштову адресу:**

**Головашкіну Валерію Анатолійовичу, Данилівський дослідний лісгосп,
гурт., км. 4, смт. П'ятихатки, м. Харків, 61108.**

Література

1. Звернення учасників громадської кампанії «Збережемо українські степи!» до лісоводів України. 11.06.09 р. Василюк О., Національний екологічний центр України.
2. Лісова галузь виконає свої завдання: працівники готові до цього. Лісовий і мисливський журнал, № 1 (73) 2009 р., С. 2-5.
3. Парнікоза І.Ю. Збереження українського степу: що можна зробити вже сьогодні? // Раритетна теріофауна та її охорона / За ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – С. 53-62 (Серія: Праці Теріологічної школи. Випуск 9).
4. Червона книга України. Тваринний світ. - Київ: Українська енциклопедія ім. Бажана, 1994. - 464 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ.- Київ: Українська енциклопедія ім. Бажана, 1996. - 670 с.
6. Кондратенко О., Загороднюк І. Зональні фауністичні угруповання дрібних ссавців східної України та їх історичні зміни // Теріофауна сходу України. - 2006. - С. 167–173. - (Праці Теріологічної школи, випуск 7).
7. Деркач О. Нужно принципиально пересмотреть практику степного лесоразведения. 10.06.09 г.<http://novosti-n.mk.ua/analitic/read>
8. Медведев Л.А. Региональные особенности развития лесного хозяйства в Украинской ССР. Сб. “Лесоводство и агролесомелиорация”, вып. 63, К., “Урожай”, 1982, с.7-10.
9. Медведев Л.А., Лебедев В.Е. К вопросу о лесистости Украинской ССР. Сб. “Лесоводство и агролесомелиорация”, вып. 70, К., “Урожай”, 1985, с.3-6.
10. Патлай І.М., Медведев Л.О., Ткач В.П. Шляхи збільшення лісистості та розширення лісосировинного потенціалу України. Зб. “Лісівництво і агролісомеліорація”, вип. 92, К., “Урожай”, 1996, с. 3-8.
11. Ткач В.П., Гладун Г.Б., Ткач Л.И. Роль лісових насаджень у стійкому функціонуванні аграрних ландшафтів. Зб. “Науковий вісник Національного аграрного університету”, № 25, К., 2000.

12. “Нормативно-справочных материалов для таксации лесов Украины и Молдавии”. К., “Урожай”, 1987, стр. 77 -79.
13. Ткач В.П., Мешкова В.Л. Сучасні проблеми оптимізації лісистості України //Лісівництво і агролісомеліорація. – К.: Урожай, 2008. – Вип. 113. – С. 8 -15.
14. Бяллович Ю.П. Нормативы оптимальной лесистости равнинной части СССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1972. – Вып. 28. – С. 54 -65.
15. Бобко А. Извлечение древесины - это промышленная деятельность, а не землепользование. Зеркало недели, № 10 (738) 21- 27 марта 2009 г.
16. О дискуссии по проблемам степного лесоразведения. Степи України, 16.04.09 р. .
17. Піддубняк В. “Президентський” ліс наказав довго жити. Чому? Сільські вісті, 21 травня 2009 року № 55 (18341).
18. Шостак И.В., Л.В. Мандрикова, Палун О.В., Головашкин В.А., Ковтун П.Г., Желтоног С.А. Поддержка принятия решений при профилактике, обнаружении и ликвидации лесных пожаров. Серия. Лес и лесная техника. Междун. инф.-техн. журнал “Оборудование и инструмент”, № 1(84) 2007, X., 2007, с. 54-57.
19. Попков М., Кожушко Е., Савущик Н. Лесоразведение в Украине: факты и иллюзии. www.lesovod.org.ua (розділ “Вибране не видане”). 2009.
20. Цоклан В.І. Щодо наказу Державного комітету лісового господарства України від 29.12.2008 № 371 (лист Галкіній А.О. № Г-14401-24 від 15.06.2009 р.).
21. Попков М. О состоянии отраслевой науки и системе мероприятий по преодолению кризиса. www.lesovod.org.ua (розділ “Вибране не видане”). 1997.
22. Василюк А., Богомаз М. Сохранить или облесить ? Степной бюллетень, весна 2009, № 26.

23. Компания "Сохраним українські степи. Некоторые подробности".

04.06.09 г.

24. Івко С. Про деградацію лісопосадок в степовій зоні. Блог кампанії "Збережемо українські степи!", 15 травня 2009 року. Степи України.

25. Богун В. Стратегический лес. Рабочая газета, № 54 от 25 марта 2009 г.

26. Экологов обманул Минюст, что само по себе интересно...Нормативы оптимальной лесистости узаконены. Український лісовод. 16.07.09 г.
<http://www.lesovod.org.ua/node/4174>.

27. Збережемо українські степи!". Степи України. Блог кампанії "Збережемо українські степи!". <http://pryroda.in.ua/step/>.

22.07.09 р.

З повагою

В.А.Головашкін

УКРПОШТА

61023, ХАРКІВ, ВІА.ЗВ.-023

ВУЛ.СУМЬСЬКА, 126

ПН 215600426655

ФН 2039004791

ШЕЛКОВА

6102301823214

ЛИСТ РЕКОМ.

КОМУ: ПРЕЗ УКРАЇНИ

КУДИ: 01220 КИЇВ

МАСА: 0,195 КГ

ЗА МАСУ: 5,30 ГРН.

ЗА ПОВІДОМ. РЕК.: 3,50 ГРН

МАРКИ ВЗ: 8,80 ГРН.

8,80 Б

СУМА

8,80

ПАВ Б = 0,00%

0,00

ГОТІВКОМ

8,80

ДАТА 22-07-2009 ЧАС 10:04:10 №0741

З. Н. Б600000982

ДЯКУЄМО ЗА ПОКУПКУ, ЗАХОДЬТЕ ЩЕ !

ФІСКАЛЬНИЙ ЧЕК